

Lik žene junakinje u hrvatskim djelima Marka Marulića

Ivanković, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:807384>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

IVANA IVANKOVIĆ

LIK ŽENE JUNAKINJE U HRVATSKIM DJELIMA MARKA MARULIĆA

ZAVRŠNI RAD

PULA, rujan 2015.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

IVANA IVANKOVIĆ

LIK ŽENE JUNAKINJE U HRVATSKIM DJELIMA MARKA MARULIĆA

Završni rad

JMBAG: 0303029315

Smjer: Hrvatski jezik i književnost

Kolegij: Hrvatska renesansna književnost

Mentorica: Dr. sc. Valnea Delbianco

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Ivana Ivanković, studentica na Odsjeku za kroatistiku Odjela za humanističke znanosti u Puli, izjavljujem da je ovaj rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada te da koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi, ili u radu namijenjenu nekom drugom predmetu na Odsjeku za kroatistiku, odnosno na Odjelu za humanističke znanosti u Puli.

U Puli, rujan 2015.

Student:

Sadržaj

1. UVOD	4
2. MARULIĆEV ŽIVOTOPIS	5
2.1. SPLIT U MARULIĆEVO DOBA.....	6
2.2. KNJIŽEVNI PROFIL.....	7
3. POLOŽAJ ŽENE U CRKVI DO MARULIĆA	10
3.1. MARULIĆ O ŽENI.....	12
4. ZAŠTO SU JUDITA I SUZANA JUNAKINJE?	14
5. ZAKLJUČAK	26
6. POPIS LITERATURE	27
7. SAŽETAK	28

1. UVOD

Tema našeg rada je lik žene junakinje u djelima *Judita* i *Suzana* Marka Marulića. Naime, ove starozavjetne junakinje po kojima se i zovu cijenjena i važna djela slavnog pisca dojmile su me svojom ljepotom, odvažnošću, hrabrošću i nadom u mogućnost promjene. Srednjovjekovno poimanje žene, njezin položaj u društvu, te podređenost i njezina "zla ćud" natjerale su me u podrobnije istraživanje prvih tragova u kojima žena nije "izvor zla", u kojima nije pasivni objekt ili samo promatrač. U ova dva djela pronašla sam upravo to: hrabre žene koje ne prežu pred strahom od neuspjeha, ne boje se osude. U našem radu prvo ćemo ukratko dati prikaz Marulićeva života i stvaralaštva. Kako bi bolje razumjeli okružje u kojemu je stvarao, tu je i kratki prikaz njegova rodna grada u renesansnom razdoblju, te nevolja koje snalaze grad. Iz prijašnjih vremena, a posebno srednjovjekovlja poznate su negativne konotacije prema ženskom rodu i spolu i pojam mizoginije kao takav. Ženska neuključenost u društvo i zajednicu nastavila se u nešto manjim mjerama i u razdoblju njegova stvaralaštva ovih djela. Kako bi nešto više saznali o položaju žena u renesansi uključili smo i to u rad dok se posebno osvrćemo na pogled Marka Marulića na ženski rod kakav se može razabrati iz njegovih moralnoteoloških djela. Ipak je on nasljednik tradicije, nasljednik kršćanskih moralnih vrijednosti, ali u analizi djela vidjeti ćemo da on donosi žene u svjetlu svjetovnog renesansnog društva. Analizu ćemo izravno potkrijepiti citatima iz djela *Judita* i *Suzana*. Dajemo pogled na Marulića kao na pravog inovatora, koji iako rabi od prije poznate biblijske priče preuzimajući starozavjetne junakinje i nanovo ih oživljava prikladno njegovu dobu i prilikama, te sukladno svom svjetonazoru. Svojim djelima daje primjer koje su prave i moralne kršćanske istine bez obzira na prodor novih struja, novog vremena i utjecaja. Renesansno doba tako i dalje njeguje okrenutost vjeri i vječnom životu.

2. MARULIĆEV ŽIVOTOPIS

Marko Marulić rođen je 18. kolovoza 1450. godine, a preminuo 5. siječnja 1524. godine. Potječe iz plemićke obitelji Pečenić. Pod Mletačkom upravom obitelj se potpisivala romanski De Marulis ili Marulus, a postojala je i hrvatska inačica kojom se i sam Marulić potpisuje u posveti Judite- Marco Marulich. Obitelj mu je bila mnogobrojna; otac Nikola, majka Dobrica, braća: Aleksandar, Ivan, Petar, Valerij, Šimun; sestre: Andrijana i Bira. Nakon očeve rane smrti uspješno se skrbio za obitelj. U Splitu je polazio humanističku školu u kojoj mu je učitelj bio cijenjeni Tideo Accerini (Tydeo Acciarinus). Nakon završetka studija nastavio je svoj život u rodnom gradu. Zabilježen je podatak da je kraće izbivao u gostima na Šolti, kod svoga cijenjenoga kuma Dujma Balistirića (posveta Judite). Također, prema stilizaciji krajolika možemo vidjeti da je putovao i u druga mjesta u splitskoj okolici (Solin, Vranic, Kaštelj, Poljica). U mladosti je živio kao i svi tadašnji plemići zahvaćeni renesansnim razdobljem., dok je u zrelijoj dobi stupio u svoju ozbiljniju fazu. Sudjelovao je za života u gradskim službama, baš poput njegova oca. Zbog načina života spliske mladeži bio je zabrinut, te je poticao na rad i molitvu. Svi spisi o njemu karakteriziraju ga kao savjesnog, marljivog, pobožnog, flagelanta, te dobrovoljnog izopćenika. M. Tomasović navodi kako je prekomjerna idealizacija Marulića nepotrebna i nepovoljna za iščitavanje i interpretativna čitanja, te se danas jasno može okarakterizirati kao jasan stil tadašnjeg doba. Franjo Božičević- Natalis, biograf i njegov bliski prijatelj skicirao je njegov portret. Prema njemu Marulić je bio osrednjeg stasa, širokih ramena, vitkog stasa, orlovskog nosa, smeđe kose, imao je ozbiljnu pradu i visoko čelo. Bio je cijenjen u gradu, a njegova smrt popraćena je brojnim epitafima splitskih humanista. Tomasović navodi, bez obzira na njegove epitete koje koriste njegovi prijatelji kako bi mu iskazali čast, valja Marulića promatrati kao humanističkog pjesnika, čovjeka koji je zahvaćen renesansnom strujom, tipičnog za ono doba. Zabilježeno je kako je posjedovao bogatu knjižnicu, s raznolikom literaturom iz najraznoražnijih područja i sfera.¹

¹ Prema: M. Tomasović: *Marko Marulić – Marul*, Zavod za znanost o književnosti u Zagrebu; Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1989., 7.-14.

2.1. SPLIT U MARULIĆEVO DOBA

Kao što znamo, razdoblje u kojemu je Marulić živio burno je i puno promjena, ne samo za uže splitsko područje, već i za cijelu europsku kulturu i povijest. Razdoblje je to velikih događaja za čovječanstvo- pomorskih otkrića, vjerskih kriza, sukoba, turskih naviranja, te jedne velike epohe- humanizma i renesanse. Splitski geopolitički položaj na Sredozemlju pogodio je da bude na razmeđu i osjeti razne utjecaje. Grad je priznavao mletački suverenitet, a zahvaćao ga je velik utjecaj Italije. Blizina turske vojske zabrinjavala je građanstvo kao i humanistički aktivne pojedince. Gradom je upravljao knez, postavljen od mletačke strane, zajedno sa plemićkim vijećem. Jezik administracije bio je latinski i talijanski, ali se za službene obavijesti upotrebljavao i hrvatski. Aktualni gospodarski i kulturni rast grada ugrožavala je turska opasnost. Stoga se Marulić, kao i svi kršćanski humanisti, više nego ikada okreće vjeri zbog njezine ugroženosti od islama. Unatoč tim okolnostima u Splitu se održao humanistički krug. Marko Marulić i njegovi prijatelji i poznanici, sastajali su se, razmjenjivali tekstove, diskutirali i iznosili svoja mišljenja. Historiografija je pokušala detaljnije proučiti pripadnike tog kruga, no zbog nedostatka i slabe očuvanosti podataka ne saznajemo mnogo o tim piscima. U bliskim vezama bio je s Tomom Nigerom, rođacima Papalićima (Dminom i Jerolimom), Franom Božičevićem-Natalisom, braćom Martinčić (Jerolimom i Franom), Tomom Hrankovićem, s Trogiranima Petrom, Jerolimom i Koriolanom Čipikom, te Jurjem Šižgorićem. U brojnim posmrtnim epitafima vidi se da je splitsko društvo i plemstvo cijenilo, poštovalo i žalilo za Marulićevom veličinom. Grad je, može se reći, postao poznat po čitavoj Europi zahvaljujući tiskanju njegovih dijela.²

² Prema: M. Tomasović: *Marko Marulić – Marul*, Zavod za znanost o književnosti u Zagrebu; Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1989., 7.-19.

2.2. KNJIŽEVNI PROFIL

Marulić Marko bio je učen i plodan pisac, koji je ostavio u nasljeđe mnoga književna djela. Bio je pjesnik, prozaik, pisao je kompendije, sastavljao zbornike uputa za čestit život, pisao moralno-teološke rasprave, propovjedi, priče, pisma, dijaloge, epove, poeme, te kraće pjesme. Djela su mu prožeta Biblijom, domaćom tradicijom i antičkim nasljeđem. Pisao je na tri jezika; latinskim, talijanskim i hrvatskim.

HRVATSKA DJELA

Najvažnije hrvatsko djelo Marka Marulića je *Judita (Libar Marka Marula Splitsanina u kom se uzdarži istorija svete udovice Judit u versih harvacki složena napisana 1501., prvo izdanje 1521.)* Djelo je biblijsko-vergilijevski ep u 6 pjevanja. Sadrži ukupno 2126 dvostruko srokovanih dvanaesteraca s prijenosnom rimom. Pjesničkom obradom pripovijesti o starozavjetnoj udovici Marulić je želio pokazati da se prijetećoj turskoj sili može odoljeti junaštvom i vjerom u Boga. Smatra se da je pjesničkom obradom ep uobličio sukladno poetičkim pravilima renesansne epske tvorbe. U versifikaciji je nasljedovao suvremene pjesnike svjetovne tematike- *začinjavce*. Prozna posveta djela Dujmu Balistiniću je vrlo važno autopoetičko očitovanje.³

Suzana je biblijska poema na hrvatskom jeziku koja je nastala također prema biblijskom predlošku. Nastala je nakon *Judite*, mnogo je manjeg opsega. Sastoji se od 780 stihova.

Ostale hrvatske pjesme pretežno su nabožne i moralističke tematike (npr. *Dobri nauci, Divici Mariji, Od uskarsa Isusova*, dijaloška pjesma *Utihla nesriće*). Domoljubna i protuturska zauzetost snažno se očituju u pjesmi *Molitva suprotiva Turkom* i *Tužen'ju grada Hjeropolima*. Svjetovnoj su poeziji bliske zabavno-poučne *Spovid koludric od sedam smartnih grihov, Anka satira* i *Poklad i Korizma*. Dramski tekst (također u stihovima) *Prikazan'je historije svetoga Panucija* adaptacija je talijanskog predloška Fea Belcarija.⁴

Prozna hrvatska djela koja se s pouzdanjem pripisuju Maruliću malobrojna su. Izvorna su samo dva pisma Katarini Obirčić i prozni tekstovi u *Juditi*, a *Oficij Blažene Dive Marije* i *Od naslidovan'ja Isukarstova* su Marulićevi prijevodi s latinskoga. Jezik hrvatskih

3

⁴D. Fališevac: *Stari pisci hrvatski i njihove poetike*; knjiga 2- Žensko i muško pismo u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti, Hrvatska sveučilišna Naklada, Zagreb, 2007., 82.-90.

Marulićevih djela temelji se na splitskoj čakavici 15. i 16. st. s umjerenim unošenjem crkvenoslavenizama, raguzeizama i općeštokavskih elemenata.

LATINSKA I TALIJANSKA DJELA

Svjetsku slavu Maruliću su donijela dva latinska djela: *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (1506. Venecija) i *Evangelistarium* (1516. Venecija), koja su doživjela više izdanja i prevedena su na brojne jezike. Većinu Marulićevih latinskih djela čine prozni spisi religiozno-poučnog, moralističkog i teološkog tipa. Po opsegu i svjetskom odjeku *De institutione bene vivendi* zauzima važno mjesto. To je zbirka poučnih priča i anegdota iz života svetaca u šest knjiga. Zapravo, djelo je primjer čitateljima kako živjeti krepostan život. *Evangelistarium* je najvažnije Marulićevo moralno-teološko djelo. U sedam knjiga govori se o praktičnoj kršćanskoj etici zasnovanoj na tri bogoslovne kreposti: vjeri, nadi i ljubavi. Brojni su manji prozni spisi. U kristološkoj raspravi *De humilitate et gloria Christi* (*Poniženje i slava Kristova*, Venecija 1519.) se na osnovi starozavjetnih proroka dokazuje se da je Krist obećani Mesija. *In epigrammata priscorum commentarius* (*Tumač uz natpise*) je zbirka od 142 antička natpisa pretežno iz Italije i Salone s obilnim stvarnim i moralističkim komentarima. Polemičko djelo je *Animadversio in eos qui beauctum Hieronymum Italum esse contendunt* (*Kritika onih koji ustvrđuju da je blaženi Jeronim Talijan*). *Quinquaginta parabola* (*Pedeset priča*, 1510.) je zbirka prisposoba po uzoru na Novi Zavjet. *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* (*Djela hrvatskih i dalmatinskih kraljeva*, 1510.) slobodan prijevod tzv. *Hrvatske kronike* (hrvatska verzija Ljetopisa popa Dukljanina). Napisao je i propovijed *De ultimo Christi iudicio* (*O Kristovu posljednjem sudu*, oko 1520.-1521.), a ujedno je to i najdotjeraniji retorički Marulićev tekst. Kompedij Starog zavjeta je *De Veteris instrumenti viris illustribus commentarium* (*Starozavjetne ličnosti*, oko 1517.-1518.). *Dialogus de Hercule a Christicolis superato* (*Razgovor o pohvalnim djelima Herkolovim*), u kojemu se raspravlja o uporabi mitologije i alegorije u pjesništvu (u posveti Marulić izražava divljenje djelima Erazma Rotterdamskog). *Epistola domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI pont. max. de calamitatibus occurrentibus et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem* (*Poslanica gospodina Marka Marulića Splitsanina papi Hadrijanu VI o nesrećama koje nas snalaze i poziv na opće ujedinjenje i mir svih kršćana*), je apel za uspostavu sloge katoličkih vladara i zajednički vojni pohod protiv Turaka. *Repertorium* (*Repertorij*), donedavno poznat kao *Multa et varia*, velika zbirka izvadaka (pretežito etičke tematike) iz Biblije te iz djela antičkih, patrističkih i humanističkih pisaca. Od zacijelo obilne korespondencije

poznato nam je samo nekoliko pisama. Marulić je bio i plodan latinski pjesnik. U epu *Davidias* (*Davidijada*, oko 1517.) u četrnaest pjevanja s ukupno 6765 heksametara opjevao je djela židovskoga kralja Davida. Predložak je biblijski, a u jeziku, stilu i stihu nasljedovao je rimske epske pjesnike (najviše Vergilija). Djelo je koncipirano alegorijski. David predstavlja Krista, a Šaul Židove koji ga progone. Na kraju djela je dodan ključ alegoreze *Tropologica Davidiadis expositio* (*Alegorijsko tumačenje Davidijade*). Ovaj najbolji ep hrvatskog i vrhunski biblijsko-vergilijevski ep europskog humanizma prvi put je tiskan tek 1954. Sačuvan je znatan broj Marulićevih kraćih latinskih pjesama (elegija, epigrama, poslanica, versificiranih sažetaka svetačkih životopisa, himana i dr.). Među onima duhovnoga sadržaja ističu se *Hymnus ad Deum* (Himan Bogu) i *Carmen de doctrina Domini nostri Iesu Christi pendentis in Cruce* (*Pjesma o pouci Gospodina našega Isusa Krista koji visi na križu*), a među svjetovnima raznovrsni epigrami (satirični, nadgrobni, pohvalni, moralistički, mitološki), te pjesničke poslanice. U najnovije vrijeme otkrivene su i Marulićeve pjesme ljubavnog sadržaja. Prvi u Hrvata prevodio je Dantea i Petrarku. S talijanskog je na latinski preveo I. pjevanje Pakla (u heksametrima) i posljednju pjesmu Kanconijera (u elegijskim distisima). Neka Marulićeva djela poznata su nam samo po naslovu: *Psichiologia de ratione animae humanae*, *Quaestiones utriusque Testamenti*, *De pace Italiae carmen heroicum* i druga.⁵

⁵ Djela i podatci izvađeni iz: *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knjiga 4: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*; Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970., 9.-23.

3. POLOŽAJ ŽENE U CRKVI DO MARULIĆA

Kako bismo dobili detaljni uvid u Marulićevu preradu biblijske tematike, te sagledali vrline naših junakinja, zanimat će nas kakav je općenito bio položaj žene u Crkvi. Marulić, naime, ženi prilazi s naglašenih kršćanskih moralnih pozicija, iako se u njegovom djelu mogu pronaći karakteristike koje su svojstvene renesansnom svjetovnom opisu žene. S druge strane, stav se Crkve prema ženi u renesansnom dobu, i nije mnogo mijenjao.

Takvo stajalište naglašava teolog Mladen Parlov u svom članku *Lik žene u Marulićevm mislima*. Parlov se naime usmjerava na predodžbu žene u srednjem vijeku, njezinu ulogu u crkvenoj zajednici da bi se osvrnuo posebno na Marulićevo doba. Kršćanski pogleda na ženu, kazuje, oblikovao se ne samo na temelju svetopisamskog nauka, nego i helenistilčke filozofije, dok naglašava ženinu podložnost mužu ili čak njenu suvišnost.⁶ Dalje u tekstu otkrivamo da novozavjetni autori temelje mišljenje na izvještaju o stavanju. U helenizmu autori su se približili ženi isključivo radi trenutnog zadovoljstva, no žena je i dalje izvor "zla". Antičko je doba ženu držalo kao "smetnju" kako se smatralo da žena kao izvor osjetilne naslade, ometa bistrinu filozofske misli i uznemiruje dušu. Mudrim se smatrao filozof koji se odrekao žene i ženidbe. U kršćanstvu intelektualoci (gnostici) strogo su razdijelili duhovno-ovozemaljsko, odnosno čin putenosti shvaćan je kao zao čin. Crkva nikada službeno nije priznavala gnostička učenja, ali ona su ipak imala udjela i utjecaja na oblikovanje kršćanske misli. Crkveni oci, kako ih autor naziva, u svojim spisima predstavljaju obitelj na tradicionalan način. Muž je neupitni gospodar, glava obitelji, a obitelj je tzv. "kućna crkva". Sv. Petar i Pavao u Evanđelju ističu ženske vrline: poslušnost, podložnost, te skromnost. Što se tiče Marulića, Parlov smatra da su velik utjecaj na njega izvršili sv. Jeronim i sv. Augustin. Obojica u svojim spisima ističu ženu i ženidbu u kontekstu napada na celibat i djevičanstvo. Svima je poznata biblijska priča o stvaranju prvog čovjeka Adama, prve žene Eve i njen čin koji je rezultirao istočnim grijehom i progonom iz raja. Time crkveni oci ženu ističu kao tjelesnu, inferiornu i zle naravi, stoga čin ženidbe stavljaju na dno zasluga ili duhovnih savršenstava. Iako ženidbom grijeh postaje lakši i može se otkupiti. To je obrazloženo na način da se činom ženidbe ponovno upostavlja nadmoć duha (muškarac) nad tijelom (žena). Dalji razvoj crkvene misli o ženi i ženidbi bit će ponavljanje ili komentar crkvenih otaca, s tim da će razviti svojevrstan strah od žene i izražavati sumnja u žensku moralnu i intelektualnu vrijednost. Srednjovjekovna epoha je epoha muškaraca; klerici drže monopol u

⁶ M. P a r l o v: *Lik žene u Marulićevm mislima*, Colloquia Maruliana XIII, 2005., 294.

društvu u svim sferama. Tako i ženu usmjeravaju na vječno spasenje koje se odlikuje u djevičanstu, kreposti i podložnosti. Otkriće aristotelovske filozofije u vrijeme visoke skolastike pružilo je dodatne argumente za obezvređivanje žene, čak se u teološkim krugovima raspravljalo ima li žena uopće dušu. Ukratko, za ljude srednjeg vijeka teško je da postoji jednakost među spolovima. Muškarac dolazi prvi u svemu: začecu, rođenju, odgoju, privatnom i društvenom životu, u državi i crkvi. Pod utjecajem ondašnje aristotelovske biologije, on u ženi vidi "manjkavog" muškarca, a jedina je ženska svrha prokreacija. Trebalo je, naglasit će Parlov, pričekati novu epohu da bi se dobila nova svijest o ženi. Ona se može razabrati u odlučujućem pomaku koji je napravila sveta Klara Asiška koja je napisala pravila za redovnice s težnjom da žive "radikalnu mušku" duhovnost odbijajući bilo koji oblik skrbi Crkvene hijerarhije. Međutim, pogled ne bi bilo potpun kad se ne bi spomenula i pozitivna uloga žene u Crkvi. Nema razdoblja u povijesti crkve, a da neka žena nije odigrala veliku ulogu, ističe Parlov. Sv. Helena, sv. Monika, sv. Klotida, hrv. kraljica Jelena, sv. Marija, sv. Magdalena, sv. Skolastika, sv. Eloiza, sv. Klara Asiška, samo su neke od njih.

3.1. MARULIĆ O ŽENI

Parlov smatra, osvrćući se na Marulićev odnos prema ženi, kako on je baštinih općeg uvjerenja o inferiornosti žene u odnosu na muškarca iako se kod njega može naći želja da si stavovi prevaziđu. U *Instituciji* primjerice uz svetačke primjere muškaraca navodi i primjere žena koje su poput muškaraca znale krjeposno živjeti te zbog toga mogu biti uzor ženama, ali i svim kršćanima. Marulić na taj način predstavlja ženu kao subjekt povijesti spasenja, a ne samo kao objekt o kojem odlučuju muškarac.⁷ U *Evandelistaru* je napor protiv predrasuda još očitiji, smatra Parlov. Već sami naslovi upućuju na namjeru da se progovori i o ženi (*O djevičanstvu, O udovničkoj čistoći, O izbjegavanju druženja sa suprotnim spolom, O lijekovima protiv kušnja pohote, O braku, O dužnosti muža i žene...*).⁸ Više, međutim, o tome piše u poglavljima što se tiču ženidbe i obiteljskog života. Jasan je utjecaj crkvenih otaca: ženina svrha je prokreacijska, ona je majka i odgojiteljica. Prvi ljudi nisu bili pozvani na uživanje, nego na rađanje djece, tj. da rastu i množe se. Ako i ne može biti da u tome ne bude kakva užitka, ne smije ipak u njemu biti svrha braka, nego u umnažanju potomstva, kako je to prethodno odredio božanski blagoslov.⁹ Nadalje, iako Marulić govori o ženi kao o "slabijem spolu", Parlov drži da njegov odnos prema ženi nije preziran. Ondašnju poziciju opravdava pozivanjem na izvještaj o stavranju, Pavlovu poslanicu i ondašnji društveni poredak. Marulića treba shvatiti kao muškarca onoga vremena, a s druge strane muškarca koji piše o ženi. Jedina negativna konotacija je žena kao napast, osobito za muškarca posvećenog Bogu. Ukratko, u Marulićevu moralnoteološkom djelu može se razabrati proturječan stav prema ženi, koji naglašava ono što se smatralo karakterističnim ženskim manama, ali i koji ističe ono što se smatralo ženskim vrlinama. One su za Marulića prije svega utjelovljene u liku čedne-djevice, no i čestite udovice i udane žene poput Judite i Suzane.¹⁰

⁷ M. Parlov: *Lik žene u Marulićevm mislima*, Colloquia Maruliana XIII, 2005., 299.

⁸ Isto, 299.

⁹ M. Parlov: *Lik žene u Marulićevm mislima*, Colloquia Maruliana XIII, 2005., 299., iz. *Evandelistara II* (V,6), str. 125.

¹⁰ Isto, 299.

ŽENA UDOVICA ILI JUDITA

Čini se da i *libar o udovici Juditi* uz umjetničku vrijednost koje je svjestan i sam Marulić nosi u sebi i moralnu poruku i poziv svim sugrađanima da u teškim vremenima ostanu vjerni svojoj kršćanskoj vjeri.¹¹ Naime, u ratnoj atmosferi mnoge žene su ostajale udovice, a sam čin udovničkog življenja Marulić izjednačava sa redovničkim životom. U samom djelu *Judita*, u 6. Pjevanju, Marulić štoviše navodi da je čin pobjede uzrokovan udovničkom čistoćom.

ŽENA UDANA ILI SUZANA

Bez sumnje, kako kaže Parlov, za Marulića je ženidba sakrament. Za njega je taj sakrament nerazrješiv i čin jedinstva. U ozračju duhovno-moralnog življenja, oblikovanog strogom askezom i monaškim pogledom na život, zabranjen je svaki užitak, a onaj na području spolnosti posebno, jer se uostalom i istočni grijeh prenosi spolnim činom.¹² Kako neizmjerljivo hvali čistoću i navodi ju kao glavi put do spasenja, kaže Parlov, on Suzanu uzdiže zbog bračne vjernosti i spremnosti da radije izgubi život nego neporočnost. Potvrdu toga nalazimo u Marulićevu stavu prema žena iznesenom u Evanđelistaru:

Žena sa svoje strane treba poštivati muža, ustupati mu prvo mjesto u časti te se podložiti njegovoj vlasti. Žena nije izvađena iz glave, da ne bi zapovijedala, ni iz pete, da ne bi bila prezrena, nego je oblikovana iz rebra da bi se smatrala sredinom između jednoga i drugoga i na drugom mjestu u kući, iza oca obitelji, bila poštovana. Ona neka se pokorava mužu, a njoj neka ostala obitelj bude podložna.¹³

¹¹ Isto, 304.

¹² Isto, 306.

¹³ Isto 307.

4. ZAŠTO SU JUDITA I SUZANA JUNAKINJE?

Prije analize, valja istaknuti da sam se znatno u njoj rukovodila radom *Analiza biblijskih heroína u Marulićevim djelima Judita i Suzana*, autorice Anite Mikulić – Kovačević. Taj rad, uz prethodno navedenu literaturu, omogućio mi je uvid u vrline tih starozavjetnih heroína i na kraju odgovor na pitanje: Zašto su Judita i Suzana junakinje? Sve slabosti jednih žena pretvaraju se u vrline i prednosti uz pomoć Božju. Autorica i sama navodi da su one stoga Maruliću predstavile idealan "materijal" koji je mogao oblikovati sebi po mjeri, te sukladno kršćanskoj tendenciji i lokalnom koloritu. Zbog toga su ova djela zapravo pokazatelj njegove angažiranosti o očuvanju vjere i nacionalnih vrednota. Nisu samo ove tendencije posebnost djela, već i mnoštvo stilskih figura, polifoničnost, te ideološke poruke koje veličaju biblijske junakinje.¹⁴

Prije svega, te junakinje dijele zajedničke vrline, iako su različitog bračnog statusa. Judita je udovica, a Suzana udana žena. Judita iako je bila lijepa i mlada, ostaje udovica cijeli svoj život, dok Suzana ostaje dosljedna bračnoj vjernosti čak i pod cijenu smrti. Radije bira smrt nego pristaje na zahtjeve zlih staraca.

JUDITA

*...namirih se na historiju one počtene i svete udovice Judite...*¹⁵

Mnozi ju zaisto vlastele prosiše,

*ona Bogu listo služiti želiše...*¹⁶

¹⁴A. Miklaušić – Kovačević: *Analiza biblijskih heroína u Marulićevim djelima Judita i Suzana*, Colloquia Maruliana XI, 2002., 94.

¹⁵Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 4: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*; Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970., 37.

¹⁶ Isto, 67.

SUZANA

*...zato se ne ustavljam, proseć milost tvoju,
da po njoj upravljam rič i pisan moju,
pročitat u koju vernost budu žene
ke pod mužem stoju, nadasve počtene.¹⁷*

*A vi prim'te ovoj sve ke ste neviste:
nauk će bit vam toj, griha da ste čiste,
i prvo da biste volile smrt prijat,
ner s mužem ne biste verno hotile stat.¹⁸*

Obje su u mogućnosti živjeti raskošno i lagodno, no izabrale su skroman život posvećen vjeri. Judita je umjesto mekane odjeće nosila kostrijet.

JUDITA

*Živine velik broj muž bo nje ostavi,
i blago mnogo njoj kad se s njom rastavi...¹⁹*

*...strunami pletena vričišća noseći,
tege li težeći da ni telu pokoj...²⁰*

¹⁷ Isto, 107.

¹⁸ Isto, 107.

¹⁹ Isto, 67.

²⁰ Isto, 67.

SUZANA

*Roditelje svoje umiše čtovati,
Njih nauk takoje, i sve poslušati,
I od njih primati sve riči ke s' račil
Mojsejesu ti dati kad si s njim govoril.²¹*

*A muža nje stan'je biše poglavito
u njoj tad držanje, vjeruj stanovito.*

*On vino i žito i uli imiše
Mnogo svako lito; Joakim to biše.²²*

Skromne su dakle bile u izboru načina života, a Judita je skromna i kod hrane i pića. Izbjegava meso, a vino koristi kako bi opila Oloferna. Poštuje propisani post Božjim zakonom. Čak i sa manje je snage jača od čitave Oloferne vojske.

JUDITA

Hot'nja putena usteza posteći...²³

Poni kad se zgloda spravna jur kako pir,

pripravi obeda: kruh, uli, prgu, sir

i vinca malo u mišić...²⁴

²¹ Isto, 108.

²² Isto, 108.

²³ Isto, 67.

²⁴ Isto, 73.

SUZANA

*Veće blag ne biše tad meju Žudiji,
ni ondi živiše ki plemenitiji,
ali pošteniji od puka ki te dni
u Babiloniji za grih odveden bi.²⁵*

Obje su izabrane da prođu kušnju, odnosno ispit volje presuđujući moćnicima i sudcima. Taj čin suđenja alegorijski predstavlja duhovni i moralni sud.

JUDITA

*...kada Judit sih dil potribu videći,
ča je Ozija ril, kara uzoreći,
popom govoreći Kabru i Karmub dvim...²⁶*

SUZANA

*Platit će Bog vaju ki tako tako činite
pravda da je u raj u ali vi ne mnite?²⁷*

Molitva im je glavno utočište i daje im snagu. Marulić i u svome djelu *Pouke za čestit život s primjerima* navodi ovo kao ideal koji valja slijediti kako bi zadobili milost Gospodnju. Suzana bez obzira što je već osuđena na smrt vapi Gospodinu, dok Judita traži snagu. Umjesto sna i besposlice one se cijele predaju molitvi kao izvoru snage. Vjeruju bez uvjeta Bogu i

²⁵ Isto, 108.

²⁶ Isto, 67.

²⁷ Isto, 113.

svome životnom stilu. Iz toga proilazi da su pobožne i povjerljive Bogu. Obraćaju mu se pri svim nedoumicama i traže da im pokaže pravi put i utjehu u nevolji koja ih je snašla.

JUDITA

*... Bog će to hotit, istina čista ostat.*²⁸

*...tebe umiljeno, Gospodine, molju,
pogledaj smiljeno na našu nevolju;*

*otpusti zlu volju i rabi Juditi,
pomози, ka volju tvu želim ispuniti.*

*Rači se smiliti, milostiv bo jesi,
Sve mož učiniti, zla od nas odnesi...*²⁹

*Bože, daj da stignu ča je god tebi;
stvari milost meni, pokrip rabu tvoju,
strah mi vas odnemi, dvigni ruku moju
da stvar svrši koju misal moja plodi,
da se tebe boju puci ter narodi!*³⁰

²⁸ Isto, 114.

²⁹ Isto, 70.

³⁰ Isto, 86.

SUZANA

O Bože, dostaj

smilit se videći da prava jest ovaj

ka život saj ostavit počtena...³¹

Jer ki njega čtujuć, u nj ufan'je stavlja,

on njega milujuć nigdar ne ostavlja.³²

Heroine su kreposne čak i pred licem smrti. I tada se javlja volja za čistoćom i ustrajnost u svojim namjerama. Pri smionosti njihovog djelovanja daju im se više muške osobine što je zapravo paradoksalno, kako ističe A. Miklaušić – Kovačević. „Čini mi se da se u tom paradoksu, koji Marulićeve stihove stavlja iza konteksta renesansnog idealiziranja žene, naše junakinje i uvode u sferu sasvim nedostatna izravnog feminizma, ali se ipak kroz te stihove naglašava kako obje junakinje prelaze iz tradicionalne uloge pobožne žene i udovice u braniteljice kreposti i snage svojeg značaja. To je neoborivi dokaz potencijalnih sposobnosti odlučnih žena.“³³ Pred licem smrti one postaju još smionije, navodi autorica, te time nadilaze stupanj muškosti.

JUDITA

Ona ne sustane, tužeći se Bogu

i moleć kad svane...³⁴

Otvor'te, otvor'te grad, jere je s nami Bog,

³¹ Isto, 119.

³² Isto, 121.

³³ A. Miklaušić – Kovačević: *Analiza biblijskih heroína u Marulićevim djelima Judita i Suzana*, Colloquia Maruliana XI (2002.), 94

³⁴ Pet stoljeća hrvatske književnosti: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*, Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970., 114.

*otvor'te, otvor'te; sad oni ki je svemog...*³⁵

SUZANA

*...tebe ljubiti' nad sve,
i prija blago sve i život izgubit
ner za to i za sve u čem ti zagrubit*³⁶.

*Suzana zgrubit Boga ne htijaše,
zato ni glas zgubit, ni život ne hajaše.
Toj se pristojaje njoj ka veće Boga
ner sebe ljubljaše. – Tako ljub'mo toga,
ljub'mo ga samoga nada svim, ne hteći,
cić straha nikoga zgrišit zlo čineći.*³⁷

*Milošću sad moju pri tebi ostavljam,
Li jošte ne hoju ni s' tobom rastavljam.*

U radu Božidara Petrača, *Lik žene u hrvatskoj književnosti*, nailazimo na 2 tipa ženskih likova koji kako on navodi, koji potkraj 15. i tijekom cijelog 16. stoljeća, dominiraju kroz cjelokupnu hrvatsku literaturu. Jedna od ta dva tipa je idealna žena, gospođa ili donna koja je predmet mnoštva petrarkista, odnosno predmet je lirskog pjesništva i opjevavanja. Drugi je tip dominantan u epskom i dramskom pjesništvu. To je tip žene junakinje, lik jake i uzorne žene koja se žrtvuje za neko opće dobro, za zajedničku, ugroženu, nacionalnu stvar.

³⁵ Isto, 87.

³⁶ Isto, 108.

³⁷ Isto 124.

Ujedno u taj tip se ubrajaju i starozavjetne junakinje Judita i Suzana. Epska vizija svijeta zahtjeva zrelu, sabranu, junačku ženu koja u sebi personificira sve vrijednosti i svojstva nacionalnog oslobođenja: lik trubadurske i petrarkističke gospoje i žene-anđela bio bi u potpunosti neprimjeren ugroženosti nacionalnog bića hrvatska književnost u kontinuitetu prati povijesne uzdahe naroda čije je biće stalno bilo u opasnosti od turskih nasrtanja do bečkog zatora dviju najujglednijih hrvatskih obitelji, do peštanskih i inih presizanja.³⁸ Obje su prave renesanse ljepotice, *donne*. Judita je urešenija, ali bez premca i Suzana je tipična renesansna ljepotica. U njihovim opisima vidljiv je petrarkistički senzibilitet. Ali ova ljepota nije samo oku ugodna. Prema gore navedenim duhovnim vrednotama koje posjeduju, one predstavljaju sklad duha i tijela, vanjštine i unutrašnjosti uma i nježnosti, hrabrosti i ženstvenosti. One odišu misterioznošću i skladom. Valja istaknuti kako je ljepota u funkciji viših ideala, te je u skladu s nakanom. Ljepota je glavni adut Juditi, njome zasljepljuje moćnika i staje na kraj njegovoj oholosti. Upravo sve to, ovim herionama daje pravu renesansnu ljepotu. Juditina urešenost i kićenost se ne gleda kao varka i obmana, niti kao grijeh. Ona je dar Božji koji zavara zlo kako bi ga nadišla i porazila.

JUDITA

*Splete glavu kosom, vitice postavi,
kontuš s urehom svom vazam na se stavi;
s ošvom ruke spravi, uši s userezmi,
na nogah napravio čizmice s povezemi.*³⁹

*Zlatimi žicama sjahu se poplici,
a trepetljica mi zvonjahu uvici;
stahu zlati cvici po svioni sviti,
razlici, ne rici po skutih pirlitih,*

³⁸ B. Petrač: *Lik žene u hrvatskoj književnosti*, 348., 349.

³⁹ Pet stoljeća hrvatske književnosti: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*, Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970., 72.

*Svitlo črjeniti ja rubin na prstih
cafir se modriti, bilit na rukavih
biser i na bustih, i sve od zlatih plas
sjati se na bedtih predhitro kovan pas.⁴⁰*

SUZANA

*Bile biše šije, a crnih očiju,
glavice milije ner ti reć umiju.
Obrvi ter vijju, nad kimi staše val,
ako reći smiju, Bog biše upisal.
Tko bi nadleć stl, rekal bi: rumen cvit
od ust je nje procval, ali ružice list.
Obraz od sniga slit, ne ki je svim bil,
Da s kim bi smišan bit grimiza niki dil.
Suknja razlicih svil dar od tla nazoka,
Kip rastagorskih vil, tanjahta, visoka.⁴¹*

*Da veće kriposti izvrsno cvatihu
umi ter mudrosti kih ime ne umihu:
u družbu živihu lipost i počten glas,
složili se bihu kakono s tistom kvas.⁴²*

⁴⁰ Isto, 72.

⁴¹ Isto, 108.

⁴² Isto, 108.

Osim ljepote heroína, Marulić u *Suzani* opisuje junakinjin vrt. Ondje je nadoknadio "manju" opjevanost njezine fizičke ljepote. On je zapravo odraz njezinog unutrašnjeg stanja i čistoće. Ujedno, osjeća se mediteraski štih, odnosno kolorit kako navodi Anita Miklaušić – Kovačević. Raskoš boja, voća, stabala, trave, prisutnost zdenca u vrtu, mirisnih i začinskih trava otkriva pravo mediteransko ozračje. Gotovo je atmosfera opipljiva osjetilima dok se čitaju stihovi; miris ružmarina, borova, šipka, citrusa, smokava, zvuk šuštanja lišća drveća...

SUZANA

...po k'londih ulizan lašćeć kako meden,

uza nj trzan zelen mirisne travice,

srid nje zdenac studen prebistre vodice.

Okolo stolice kamene stojahu,

nad njimi lozice sincu ih činjahu;

kon njih se vojahu stabla perivoja,

ka se zelenjahu, ne biše im broja.

A svaka njih hvoja puna voća biše,

šušnjaše jim foja kad vitar hlopiše;

totu bo rastiše svake vrsti drvje,

Pod kimi sin biše, dubi, hrasti, jel'je;

ceprisi ter borje, ter vrbe zelene,

zeleno javorje,, zgor loze vedene,

jabuke rumene i tkunje žutice,

a kon njih sajene mendule sladčice;

Za ispravan život Marulić nagradama za svoje herione prenosi poruku ženama, naciji, odnosno cijeloj čitalačkoj publici. U *Poukama za čestit život* navodi ove dvije junakinje koje su prave herione i mogu poslužiti kao uzor. U djelima još uz njih navodi žene kroz povijest koje su se oduprle grijehu i zaslužile slavu poput njih. Judita nije pasivna, ne čeka da se dogodi čudo, ona je djelotvorna junakinja koja odlučuje o sudbini svoga naroda, ističe Valnea Delbianco. Time Marulić ujedno svome narodu poručuje da ukoliko jedna udovica uz Božju pomoć može izbaviti čitav svoj narod iz nevolje, može to isto i njegov narod učiniti i najezi Turaka koji su već bili na samom pragu Splita.⁴⁴ Njegova manje slavna pomea, koja je drugo njegovo djelo i predmet moga rada, je *Historija od Suzane*. Valnea Delbianco se dotiče i njenih junačkih karakteristika. Iako djelo ne sadrži toliko dramatike kao *Judita*, Suzana je itekako junakinja. Prava je ljepotica, petrarkistički opisana kao i Judita, no njena vrlina je pobjeda pravde i istine. Ona je hrabra žena koja dokazuje svoju nevinost i vraća nadu u postojanje pravde uz Božju pomoć, a Bog ju spašava jer se uzdala u njega. U prvom redu Judita i Suzana su junakinje isključivo zbog svojih kršćanskih vrlina i neporočnog načina života. Zatim valja naglasiti da su one upravo zbog toga žene novog humanizma, kako zaključuje Delbianco, bliže su svjetovnom nego biblijskom svijetu.⁴⁵

JUDITA

Komu poklon diju, Bogu, spasu momu,

jere konac viju počitan'ju tomu,

Juditi u komu slava će bit dokol

*Svitu zemaljskomu počne gorit okol...*⁴⁶

⁴³ Isto, 109.

⁴⁴ V. Delbianco: *Biblijske žene u hrvatskoj književnosti srednjega vijeka i renesanse*, Nar. umjet. 43/2, 2006., 143.

⁴⁵ V. Delbianco: *Biblijske žene u hrvatskoj književnosti srednjega vijeka i renesanse*, Nar. umjet. 43/2, 2006., 146.

⁴⁶ Pet stoljeća hrvatske književnosti: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*, Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970., 103.

SUZANA

*Ne pad' u zgrišenje bezakonja huda,
ne imaj mišljen'je, ženo, svita luda;
blizini i truda Bog će te slobodit,
ako bižeć bluda pravo budeš hodit.
Neće te dat pobit zlorikim jezikom,
ni pustit ulovit laže himbom nikom;
milostju razlikom hoće te napunit,
i častju velikom blaženstva ukrunit.⁴⁷*

⁴⁷ Isto, 125.

5. ZAKLJUČAK

Iz ovoga rada vidljiva je važnost Marka Marulića za književnost renesansnog razdoblja, i općenito hrvatsku književnost. Svojim djelima *Judita* i *Suzana* pokazuje se ne samo kao vrsni književnik, već pravi kršćanin, te odgovoran i aktivan član svoje zajednice. Nasljeđujući svoje prethodnike, jednako domoću tradiciju i antičko nasljeđe, piše na čak tri jezika: talijanski, latinski i hrvatski, te nam i danas ostaje čitateljski izazov i užitek.

Kao i svaki pravi kršćanin i Marulić njeguje temeljne moralne vrijednosti kršćanstva, izdiže ih iznad svih drugih svjetovnih vrijednosti. Ova njegova hrvatska djela, svakako su doživjela svoj puni odjek u prodoru turske vojske na teritorij rodno grada. Preuzima ulogu svetih Otaca i ljude tješi i daje im nadu, da baš poput njegovih heriona, i oni mogu dati osobni doprinos društvu, promijeniti nepravdu, očuvati svoju vjeru, tradiciju i identitet. Iako su junakinje njegovih djela tek naizgled slabašne žene, koje su promatrane u tadašnjem društvu kao sasvim pasivni promatrači, one poprimaju sve uloge pravih ratnica i junakinja. Njihova čistoća i nemjerljiva ljepota samo dodatno obogaćuju podvig njihovih junaštava. Vjera i ufanje u Boga su ključne vrijednosti koje su pokretač u samim djelima, jednako kao i poštovanje molitve, posta i skrušena života. U jednom trenu one su poštene žene vjerne svom životnom stilu, a u drugom se pretvaraju u Božje ratnice. U njihovim opisima nailazimo na prave renesansne opise; donne, gospoje, vile, kao i na opis pravog renesansnog perivoja. Nije se Marulić potrudio samo kako prikazati biblijsku priču već joj dodatno daje boje domaćega lokaliteta. Djelo je važno ne samo zbog religioznih tendencija, već jezično i stilski. Ove posebnosti čine *Juditu* i *Suzanu* pravim blagom za našu književnost. Kao i u svim svojim djelima daje primjere kroz povijest sličnih situacija te kazne i nagrade koje sustižu junake. U promatrana i analizirana dva djela možemo sa sigurnošću tvrditi da su *Suzana* i *Judita* u njegovu ostvarenju dobile zasluženi status, urešenost, te pripadajuću važnost. Herojski podvizi dvaju žena definitivno nisu promatrani kao grijeh, one dobivaju svoje nagrade za ispunjenu prvobitno zamišljenu herojsku zadaću; dug i sretan život kakav su i prije toga živjele, pošten glas i slavu cijeloga naroda.

6. POPIS LITERATURE

- M. Tomasović: *Marko Marulić – Marul*, Zavod za znanost o književnosti u Zagrebu; Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1989.
- D. Fališevac: *Stari pisci hrvatski i njihove poetike; Žensko i muško pismo u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti*, Hrvatska sveučilišna Naklada, Zagreb, 2007.
- M. P a r l o v: *Lik žene u Marulićevm mislima*, Colloquia Maruliana XIII, 2005.
- B. Petrač: *Lik žene u hrvatskoj književnosti*
- Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 4: *Marko Marulić- Judita, Suzana, Pjesme*; Matica Hrvatska Zora, Zagreb, 1970.
- V. Delbianco, *Biblijske žene u hrvatskoj književnosti srednjega vijeka i renesanse*, Nar. umjet. 43/2, 2006.
- A. Miklaušić – Kovačević: *Analiza biblijskih heroina u Marulićevim djelima Judita i Suzana*, Colloquia Maruliana XI, 2002.
- M. Marulić: *Davidijada*, Demetra- Filološka biblioteka Dimitrija Savića, Zagreb, 2007.
- F. Švelec: *Iz naše književne prošlosti*, Književni krug, Split, 1990.
- M. Marulić: *Pouke za čestit život s primjerima*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1986.
- M. Marulić: *Judita*, Književni krug, Split, 1988.
- M. Marulić: *Judita*, Školska knjiga, Zagreb, 1991.
- M. Kombol, S. Prosperov Novak: *Hrvatska književnost do Narodnog preporoda*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
- R. Bogišić: *Književne rasprave i eseji*, Čakavski sabor, Split, 1979.
- A. Bogner Šaban: *Novi sadržaji starih tema*, Kapitol, 2007.
- D. Mrdeža Antonina: *Čtijuć i mnijuć*, Erasmus, Zagreb, 2004.
- D. Dukić: *Sultanova djeca*, Zadar, 2004.
- T. Bogdan: *Lica ljubavi*, Zagreb, 2003.

7. SAŽETAK

U radu se razmatra tema ženskih junakinja u biblijsko-verilgijanskom epu *Judita* i religioznoj poemi *Suizana* Marka Marulića. Naglasak je u ovom radu na analizi junačkih pothvata starozavjetnih junakinja, te kršćanskim moralnim vrijednostima kojima se rad uvelike posvećuje. Pored dominirajuće renesansne poetike, uvođenjem petrarkističkih motiva u opisu ženskih likova, Marulić nasljeđuje i domaću tradiciju i antičku. U radu su analizirane vrline koje su potkrepljenje citatima iz samih djela kako bi se dokazalo njihovo junaštvo.

KLJUČNE RIJEČI: Marko Marulić, ženski likovi, Judita, Suzana, starozavjetne junakinje